

Uitkomst pilot Toekomstgericht werken

Een van de doelstellingen in het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd¹ is om kwetsbare jongeren beter op weg te helpen zelfstandig te worden. Om dit te bereiken zijn er concrete doelstellingen benoemd. Namelijk *“Iedere jongere die vanaf 2020 zorg krijgt, een instelling verlaat of in een pleeggezin woont, wordt merkbaar beter voorbereid op de overgang naar volwassenheid, met afspraken op maat (vastgelegd in een integraal ‘toekomstplan’). Op deze manier willen we minder zelfredzame jongeren begeleiden in hun weg naar huisvesting, onderwijs, werk of andere zinvolle dagbesteding en het behoud daarvan.”* (VWS & V&J, 2018).

Het ministerie van VWS heeft aan NJi en Movisie de vraag gesteld om te onderzoeken wat het van professionals, organisaties en financiers vraagt om toekomstgericht, integraal en vanuit de behoefte van jongeren te werken. Zodat het Rijk kan zorgen dat er adequate ondersteuning is voor jeugdprofessionals, gemeenten en andere maatschappelijke partijen.

Met deze vraag zijn er in november 2018 zes trajecten gestart ‘Werken met een toekomstplan’, als onderdeel van de Landelijke Aanpak 16-27. In november 2019 liep deze pilot af, wat niet wil zeggen dat het organiseren van toekomstgericht werken in de regio’s af is. In deze samenvatting staan de belangrijkste resultaten van de eindrapportage Toekomstgericht Werken.

Resultaten pilot:

Het werken met een toekomstplan heeft bij de verschillende deelnemende pilots de volgende concrete resultaten opgeleverd:

- Meer inzicht in wat het van professionals, beleidsmakers en opdrachtgevers vraagt om toekomstgericht te werken. Door de pilots inzicht gekregen in de praktijk en de uitdagingen van de jongeren, gemeenten en professionals.
- Impuls voor het leren en doorontwikkelen van toekomstgericht werken met jongeren op verschillende plekken. Ook zijn er nieuwe verbindingen en versterking van de lokale netwerken ontstaan. En het delen van kennis en inspiratie met andere regio’s en professionals.
- Input voor het borgen van kwaliteit en methodiek van toekomstgericht werken. Er is onder andere een verkenning gedaan voor het ontwikkelen van de richtlijn toekomstgericht werken.

Belangrijkste bevindingen en conclusies

- 1. Omvangrijk veranderproces:** Het toekomstgericht werken met jongeren op weg naar volwassenheid is een grote verandering binnen het jeugd- en het sociaal domein. Het vraagt om een aanpassing van kaders en regels en op andere wijze opdracht geven en aansturen. Ook is het lastig om de doelgroep af te bakenen, omdat goede ondersteuning gewenst is voor alle jongeren. Toekomstgericht werken is een cultuurverandering die valt of staat met het leren en adopteren van nieuwe kennis. Een verandering die niet van de een op andere dag gerealiseerd is.
- 2. Ondersteuningsaanbod voor jongvolwassenen:** Een toekomstplan voor jongvolwassenen kan pas gerealiseerd worden als er ook een ondersteuningsaanbod klaarstaat van op elkaar afgestemde en doordachte interventies met aandacht voor de jongere, de relatie en de context. Hierin is het kunnen bieden van doorlopende ondersteuning cruciaal. Onderdeel van het integrale aanbod is de mogelijke inzet van een begeleider of vast persoon in het netwerk als steunpilaar voor en na het achttiende jaar, met zo min mogelijk overdracht momenten tussen trajecten.
- 3. Kennis in ontwikkeling:** Aan de vele doelen waaraan wordt gewerkt in het sociaal domein is het lastig om alles gedegen aan te pakken. Men zoekt soms naar snelle oplossingen, maar dat werkt niet. Ten eerste is de kennis over de doelgroep in ontwikkeling. Ten tweede is er meer nodig dan het maken van een (instrumenteel) goed plan. Er is veel inspanning nodig om deze kennis breed te delen en bij verschillende professionals op dezelfde manier te laten landen. Een richtlijn zou helpen dit vraagstuk stevig op de professionele en politieke agenda te zetten.

Op weg naar zelfstandigheid

16-27

¹ Actieprogramma opgesteld door Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport en Ministerie van Veiligheid en Justitie.

4. Investeren in professional: Pilotdeelnemers, zowel jongeren als professionals, hebben het regelmatig over de houding van professionals. Professionals opereren echter in meerdere spanningsvelden, kunnen onvoldoende rekenen op passende randvoorwaarden in wet- en regelgeving en staan soms tussen de belangen van hun organisatie en van de jongeren. Er ontbreekt een duidelijke kwaliteitskader voor jongeren, opvoeders en professionals om op te bouwen. Voor managers en beleidsmakers is een dergelijk kwaliteitskader nodig om op te sturen. Ook in de opleiding voor (jeugd)professionals zou meer aandacht moeten komen voor adequate voorbereiding op begeleiden naar volwassenheid.

5. Mensen leren liever van elkaar: De meest vruchtbare leermomenten binnen de pilot vonden plaats tijdens de gezamenlijke bijeenkomsten waarin mensen uit verschillende regio's met elkaar in gesprek gingen over hun successen, aanpak, inzichten en uitdagingen. Van belang is dat er voldoende experimenteer – en leerruimte blijft waarin nieuwe dingen kunnen worden ontwikkeld, beproefd en aangepast.

Aanbevelingen

1. Investeer in een duidelijke beleidsvisie op toekomstgerichte ondersteuning van jongeren in de overgang naar volwassenheid. Investeer in de doorontwikkeling van kennis over de doelgroep en de werkzame elementen in verbinding met de praktijk. Investeer in deskundige begeleiding bij het toepassen van de kennis in de praktijk.
2. Investeer in de doorontwikkeling van kennis over de doelgroep en de werkzame elementen in verbinding met de praktijk. Investeer in deskundige begeleiding bij het toepassen van de kennis in de praktijk.
3. Investeer in de ontwikkeling van een kwaliteitskader als referentiekader voor jongeren, professionals en beleidsmakers. Een richtlijn zou in deze behoefte voorzien.
4. Experimenteer met het creëren van concrete praktijkoplossingen. Dat kan in de vorm van trajecten in de regio's al dan niet voor een afgebakende doelgroep.

Toekomstgericht werken en het toekomstplan

De termen 'toekomstgericht werken' en het 'maken van een toekomstplan' worden vaak door elkaar gebruikt. Daarmee lijkt het alsof een technisch makkelijk uitvoerbare handeling, zoals het opstellen van een plan, de oplossing is voor het achterliggende probleem. In de praktijk blijkt dat deze opgave veel verder reikt, dan het toepassen van een instrument.

Toekomstgericht werken:

Wanneer we spreken over toekomstgericht werken bedoelen we drie dingen:

1. Het perspectief, de behoefte en de dromen van de jongeren zijn een vertrekpunt voor de begeleider of hulpverlener
2. De actuele kennis van de werkzame elementen in de begeleiding van jongvolwassenen wordt bewust ingezet. Bijvoorbeeld door middel van de 'Big 5' van Spirit), die zorgt voor het belang van de juiste bejegening en continuïteit in ondersteuning. (zie kader).
3. Toekomstgericht werken betekent een doorlopende ondersteuning van jongeren. Integraal werken is hierbij noodzakelijk, bij jongeren spelen er tenslotte meerdere veranderingen op verschillende levensgebieden.

We laten de jongere pas los als de *Big 5* geregeld zijn:

1. **Support:** er is in ieder geval een volwassen persoon duurzaam beschikbaar voor de jongeren om op terug te vallen en een stabiel steunend netwerk
2. **Wonen:** de jongere heeft een passende, betaalbare en stabiele woonplek.
3. **School & werk:** de jongere gaat naar school en/of heeft een baan die voldoende basis biedt voor een toekomstige loopbaan.
4. **Inkomen:** de jongere heeft voldoende inkomen en een plan op het voorkomen en/of oplossen van schulden
5. **Welzijn:** de jongeren is fysiek en mentaal in balans en heeft een plan op signaleren van disbalans. Er is voor de jongere zorg beschikbaar tot 27 jaar, indien nodig.

Bron: Spirit Amsterdam

Het toekomstplan:

Het toekomstplan helpt om toekomstgericht en integraal te werken aan de begeleiding van jongeren naar zelfstandigheid. Hiervoor gelden een aantal belangrijke voorwaarden:

1. Professionals maken een toekomstplan zo vroeg mogelijk samen met de jongere.
2. Het plan sluit aan bij de motivatie en leefwereld van een jongere en benoemt welke ondersteuning er nodig is op de leefdomeinen: wonen, school, werk, inkomen, vrienden, relaties, vrije tijd en zorg.
3. Om een integrale aanpak te realiseren werken alle professionals die bij een jongere betrokken zijn met hetzelfde toekomstplan. Gemeenten kunnen hierop sturen door hier een bewuste keuze voor te maken.²

Pilots

In het kort lichten we de pilots toe. Meer informatie over wat de pilots inhouden is te vinden op de [website van 16-27](#).

1. **YOIN Arnhem.** YOIN Entrea Lindenhout wil met de gemeente een langdurige samenwerking opbouwen bij het helpen van alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
2. **Team 12 VVV Venlo:** De focus ligt bij team 12 op ontwikkeling van de deelnemer en vervolgens op doorstroom naar een externe stageplek en uitstroom richting een passende dagbesteding of werkplek.
3. **Sluitende aanpak Kwetsbare jongeren Rivierenland:** Alle gemeenten in Rivierenland staan achter het idee dat er een passende werkwijze moet komen waarin belangrijke kernelementen van toekomstgericht werken geborgd zijn voor professionals en organisaties die met en voor jongeren werken.
4. **Toekomstplan Hengelo:** is bedoeld voor jongeren tussen 16-23 jaar bij wie (op meerdere leefgebieden) werken, leren, zelfstandig wonen, sociale relaties of zelfredzaamheid niet vanzelf gaan. Doel is vroegtijdig een plan van aanpak leidend maken voor alle betrokkenen.
5. **Kwartiermaker voor de toekomst Dordrecht:** Dit traject laat zich omschrijven als een zoektocht naar aansluiting bij een groter netwerk, kijken over de grenzen van de eigen organisatie en een richting kiezen.
6. **Proeftuin 16-27 Noord-Veluwe:** Intensiveren van samenwerking tussen professionals, partijen verbinden in regionale 'knooppunt 16-27'.

² <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/van-jeugd-naar-volwassenheid/Toekomstplan/Toekomstplan>